

Biện pháp nâng cao chất lượng dạy học theo chủ đề môn Lịch sử và Địa lí lớp 4

Hoàng Thị Mỹ Hạnh*, Vũ Văn Dũng**

* ** Khoa Giáo dục Tiểu học. Trường Đại học Sư phạm – Đại học Thái Nguyên

Received: 09/1/2023; Accepted: 11/1/2023; Published: 16/1/2023

Abstract: The article researches on the actual situation of organizing teaching activities of History and Geography by subject in primary schools in Nam Truc district, Nam Dinh province. We conducted a survey for 20 teachers of History and Geography, 200 4th grade students at primary schools in Nam Truc district, Nam Dinh province: Dong Son Primary School, School Binh Minh Primary School, Nam Cuong Primary School and Nam Duong Primary School. The time to conduct the survey is at the end of the second semester of the school year 2021-2022. On that basis, the article analyzes the causes of the situation and proposes some measures to improve the quality of teaching on the subject of History and Geography of grade 4 in primary schools.

Keywords: Primary School, History and Geography, topic.

1. Đặt vấn đề

Dạy học theo chủ đề là một trong những quan điểm dạy học phù hợp với mục tiêu đổi mới của giáo dục hiện nay. Dạy học theo chủ đề là tích hợp những nội dung từ một số bài học, môn học có mối liên hệ với nhau thành nội dung bài học trong một chủ đề có ý nghĩa hơn, thực tế hơn. Người dạy không chỉ truyền thụ kiến thức mà còn hướng dẫn học sinh tìm kiếm thông tin, nhờ đó học sinh được rèn luyện các kỹ năng học tập để tìm hiểu kiến thức, giải quyết các nhiệm vụ học tập. Vì vậy, nếu áp dụng dạy học theo chủ đề sẽ phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo và gây hứng thú học tập cho học sinh.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Nội dung và kết quả điều tra đối với giáo viên (GV)

- Thứ nhất: Quan niệm của GV về dạy học theo chủ đề.

100% GV được khảo sát đều khẳng định dạy học Lịch và Địa lí sử theo chủ đề là cần thiết trong hoạt động dạy 75% GV cho rằng việc thiết kế có vai trò rất quan trọng, còn 25% GV khẳng định việc thiết kế các chủ đề có vai trò bình thường, không có GV nào quan niệm việc thiết kế các chủ đề là không quan trọng. Như vậy, GV đã được tiếp xúc với dạy học theo chủ đề và thấy được vai trò quan trọng của hoạt động thiết kế và tổ chức dạy học lịch sử theo chủ đề trong nhà trường. Điều này cho thấy, dạy học theo chủ đề là một trong những phương pháp dạy học (PPDH) tích cực phù hợp với nhu cầu đổi mới dạy

học hiện nay.

- Thứ hai: Thực trạng tổ chức dạy học Lịch sử và Địa lí theo chủ đề ở trường Tiểu học

Khi tìm hiểu về mức độ tổ chức dạy học Lịch sử và Địa lí theo chủ đề của GV với câu hỏi “Thầy (cô) có thường xuyên tổ chức dạy học Lịch sử và Địa lí theo chủ đề không?”, kết quả thu được cho thấy chỉ có 20% GV thường xuyên tổ chức dạy học Lịch sử và Địa lí theo chủ đề, 55% thỉnh thoảng, 15% hiếm khi và 10% GV không thực hiện tổ chức dạy học theo chủ đề trong chương trình Lịch sử và Địa lí tiểu học.

- Thứ ba: Quá trình thiết kế và tổ chức dạy học Lịch sử và Địa lí theo chủ đề ở trường Tiểu học.

Với câu hỏi “Thầy (cô) lựa chọn chủ đề để xây dựng dựa trên những yếu tố nào?”, 100% GV đều lựa chọn là dựa vào tên chương, phần trong sách giáo khoa và dựa vào nội dung kiến thức của chương, phần, mức độ nhận thức của HS cùng với điều kiện nhà trường. 50% GV cũng lựa chọn dựa vào kinh nghiệm của cá nhân và 35% chọn dựa vào mức độ nhận thức của bản thân.

Khi được hỏi về hình thức tổ chức dạy các chủ đề Lịch sử và Địa lí thì 100% GV đều chọn hình thức dạy học trên lớp, không có GV nào sử dụng hình thức dạy học ngoài giờ và hoạt động ngoại khóa. Để tìm hiểu tại sao các thầy, cô chỉ sử dụng một hình thức tổ chức duy nhất, chúng tôi đã tiến hành phỏng vấn nhanh một số GV và nhận được câu trả lời nhất quán rằng do điều kiện môn học và điều kiện nhà trường không cho phép để triển khai các hình thức khác.

- Thứ tư: Quan điểm của GV về tác động của dạy học Lịch sử và Địa lí theo chủ đề đến HS. 85% GV chọn kỹ năng phân tích, 75% GV chọn kỹ năng vận dụng, 50% chọn kỹ năng đánh giá. Những con số trên cho thấy, dạy học theo chủ đề thực sự là một PPDH tích cực phù hợp với nhu cầu đổi mới giáo dục hiện nay, đặc biệt là việc triển khai đổi mới chương trình, sách giáo khoa theo hướng tích hợp, phân hóa và phát triển năng lực người học.

Về mức độ tích cực của HS khi tham gia học tập Lịch sử và Địa lí theo chủ đề 55% GV đánh giá là HS rất tích cực tham gia các tiết dạy học theo chủ đề. Tuy nhiên, vẫn còn 20% GV đánh giá HS không tích cực tham gia học tập Lịch sử và Địa lí theo chủ đề (nguyên nhân xuất phát cả từ phía GV và HS). Thực tế trên đặt ra đòi hỏi người GV khi tổ chức dạy học theo chủ đề phải tích cực sử dụng các PPDH đa dạng, hỗ trợ HS tham gia vào quá trình học tập, phát huy tính tích cực, chủ động và sáng tạo của các em.

2.2. Nội dung và kết quả điều tra đối với học sinh (HS)

- Thứ nhất: Quan niệm, thái độ của HS đối với môn Lịch sử và Địa lí theo chủ đề.

Đa phần HS vẫn thờ ơ, chưa yêu thích môn học (điều tra 200 HS, kết quả thu được là 47,5% số HS tỏ thái độ bình thường và 3,5% các em tỏ rõ thái độ không thích môn Lịch sử và Địa lí). Đây là một thực tế đáng suy ngẫm về thực trạng dạy và học Lịch sử và Địa lí ở trường Tiểu học hiện nay.

- Thứ hai: Thực trạng tổ chức dạy học Lịch sử và Địa lí theo chủ đề ở trường Tiểu học

25% HS khẳng định thường xuyên được học, 57,5% HS thỉnh thoảng được học, 16% HS hiếm khi được học và 1,5% HS không bao giờ được học. Những con số này tương đối khớp với điều tra từ phía các thầy cô giảng dạy bộ môn Lịch sử và Địa lí, chúng cho thấy rằng dạy học Lịch sử và Địa lí theo các chủ đề đã và đang được áp dụng trong các trường phổ thông mặc dù chưa được thường xuyên và đồng bộ.

Về hình thức tổ chức của GV trong quá trình dạy các chủ đề lịch sử, 100% HS khẳng định các em đều được học Lịch sử và Địa lí theo các chủ đề đều được học trên lớp, ngoài ra không có hình thức tổ chức nào khác. Còn về hình thức kiểm tra, đánh giá của các thầy cô trong quá trình dạy học theo chủ đề, đa số các em HS được khảo sát cho rằng thầy cô sử dụng cả hình thức kiểm tra thường xuyên và kiểm tra viết định kỳ (40,5% HS lựa chọn). Thực tế trên cho thấy các trường cần tạo điều kiện hơn nữa để thầy, cô giáo

có cơ hội đa dạng hóa các hình thức tổ chức dạy học nhằm phát huy hết của dạy học theo chủ đề.

Trong các tiết dạy học theo chủ đề GV thường xuyên sử dụng phương pháp thuyết trình, vấn đáp (84%); phương pháp trực quan (80%) và sử dụng sách giáo khoa, tài liệu tham khảo (92,5%). Về hứng thú của HS đối với các PPDH nêu trên, kết quả khảo sát cho thấy đa số HS đều thích những PPDH tích cực như thảo luận nhóm (39% HS lựa chọn), dạy học nêu và giải quyết vấn đề (51% HS lựa chọn), dạy học tích hợp (55% HS lựa chọn), dạy học trực quan (55% HS lựa chọn) và dạy học dự án (54% HS lựa chọn). Trong khi đó phương pháp thuyết trình, vấn đáp chỉ nhận được sự yêu thích của 22,5% HS; 4,5% HS thích phương pháp sử dụng sách giáo khoa, tài liệu tham khảo; 6% HS thích phương pháp tự học, tự nghiên cứu... Việc tìm hiểu mức độ hứng thú của HS đối với các PPDH Lịch sử và Địa lí theo chủ đề là cơ sở để GV có những thay đổi phù hợp trong công tác giảng dạy của mình, góp phần nâng cao chất lượng môn học. Qua đây cũng giúp chúng tôi tìm ra và đề xuất một số phương pháp phù hợp trong dạy học các chủ đề Lịch sử và Địa lí.

2.2. Phân tích nguyên nhân của thực trạng

2.2.1. Nguyên nhân khách quan.

Trong những năm gần đây, ở tiểu học, việc dạy học theo chủ đề đang là một yêu cầu đổi mới hết sức quan trọng, đây là một yêu cầu bắt buộc đối với giáo viên để xây dựng, thiết kế nội dung bài học phù hợp, tránh trùng lặp và không gây nhàm chán cho học sinh. Nhưng thực tế hiện nay, nhiều giáo viên chưa được tập huấn kỹ, cũng như việc sinh hoạt chuyên môn dạy học theo chủ đề trong nhà trường, tổ khối còn coi nhẹ dẫn đến hiệu quả của dạy học chưa cao.

2.2.2. Nguyên nhân chủ quan

* Về công tác chỉ đạo của cán bộ quản lý

Thực tế hiện nay, đội ngũ chỉ đạo chuyên môn của các nhà trường đang gặp phải một số thực trạng như thiếu cán bộ quản lý, một số cán bộ quản lý cao tuổi ngại thay đổi theo xu thế mới của giáo dục dẫn đến việc học tập và bồi dưỡng về tổ chức dạy học theo chủ đề còn chưa kịp thời. Hiệu quả chỉ đạo, tập huấn chưa thu được kết quả như mong đợi.

* Về công tác giảng dạy của giáo viên

Đối với giáo viên ở các trường tiểu học hiện nay, mặc dù đã được chỉ đạo tập huấn nhưng công tác tập huấn còn diễn ra nhanh nên nhiều giáo viên chưa nắm rõ được vai trò và tầm quan trọng của việc tổ chức dạy học theo chủ đề. Giáo viên hiện nay đang chịu rất nhiều áp lực về tổ chức các cuộc thi, tập huấn

chương trình GDPT 2018, bồi dưỡng các modul nên thời gian giành cho việc nghiên cứu tổ chức dạy học theo chủ đề phần lớn là dựa trên một số căn cứ như nội dung kiến thức của một số bài kế tiếp nhau trong sách giáo khoa, tính toàn diện của nội dung kiến thức...

Nhiều giáo viên đã chú ý đổi mới PPDH theo hướng phát huy tính tích cực của học sinh, song chưa đa dạng hóa các hoạt động học tập nhằm hướng đến các đối tượng học sinh khác nhau. Trong các trường hiện nay, còn một số giáo viên có tâm lý ngại thay đổi, sử dụng các phương pháp, kĩ thuật đó còn rời rạc, không thường xuyên và thiếu tính hệ thống. Do vậy quá trình thiết kế và tổ chức dạy học Lịch sử và Địa lí theo chủ đề ở trường tiểu học chưa thực sự hiệu quả.

* Về phía học sinh

Trong các trường tiểu học, học sinh hiện nay do tâm lý lứa tuổi các em còn nhỏ nên việc cung cấp kiến thức về Lịch sử và Địa lí đối với các em còn mới mẻ, các kiến thức Lịch sử và Địa lí *đôi khi còn xa lạ, lượng kiến thức lớn đối với các em nên chưa có hứng thú khi tiếp nhận môn học này. Nguyên nhân khác là do xã hội hiện nay, rất nhiều các yếu tố tác động đến các em như mạng xã hội, các thiết bị điện thoại, máy tính cũng phần nào lôi cuốn các em khiến việc học cũng chỉ tập trung vào một số môn như Toán, Tiếng Việt, Tiếng Anh.*

2.3. Đề xuất một số biện pháp nâng cao chất lượng dạy học theo chủ đề môn Lịch sử - Địa lí lớp 4

Từ những nguyên nhân khách quan và chủ quan nêu trên, bài viết đề xuất một số biện pháp góp phần nâng cao chất lượng dạy học theo chủ đề môn Lịch sử - Địa lí lớp 4.

- Tổ chức các buổi tập huấn, học tập để trang bị đầy đủ kiến thức về dạy học theo chủ đề, về các phương pháp, kĩ thuật dạy học tích cực cho GV, giúp GV có thể áp dụng hiệu quả trong các giờ dạy trên lớp.

- Tạo điều kiện thuận lợi về cơ sở vật chất, thiết bị dạy học, thời gian, kế hoạch cụ thể, phân bổ qua đó khuyến khích, tạo động lực cho GV tích cực, chủ động, sáng tạo trong thiết kế và tổ chức dạy học theo chủ đề; thực hiện kế hoạch, đề xuất điều chỉnh, báo cáo kết quả và kinh nghiệm tổ chức dạy học .

- Tăng cường các hoạt động dự giờ, rút kinh nghiệm các tiết dạy theo chủ đề, qua đó điều chỉnh và góp ý điều chỉnh nội dung dạy học các chủ đề; hoàn thiện từng bước nội dung các chủ đề và kế hoạch

môn học, phương pháp và hình thức tổ chức dạy học, kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của HS theo định hướng phát triển năng lực HS.

- Tăng cường các hoạt động trao đổi, chia sẻ kinh nghiệm về thiết kế và tổ chức dạy học Lịch sử và Địa lí theo chủ đề thông qua các hình thức tổ chức hội nghị, hội thảo, học tập, giao lưu giữa nhà trường với các cơ sở giáo dục triển khai mô hình trường học mới và các cơ sở giáo dục khác.

- Bản thân mỗi GV cần phải tích cực đổi mới PPDH, khi tổ chức giờ dạy lịch sử cần phải kết hợp linh hoạt các kĩ thuật, PPDH với nhau như phương pháp trao đổi, đàm thoại kết hợp với sử dụng đồ dùng trực quan; sử dụng phương pháp thảo luận nhóm kết hợp với PPDH dự án, phương pháp tranh luận, phương pháp đóng vai...

- Đa dạng hóa các hình thức tổ chức dạy học theo chủ đề, thay vì dạy học trên lớp có thể tổ chức hoạt động ngoại khóa thông qua những chuyến đi thực tế tại những địa danh, những vùng đất, những làng nghề truyền thống... để những tiết học hiệu quả hơn.

3. Kết luận

Qua quá trình nghiên cứu, điều tra, khảo sát thực trạng tổ chức dạy học Lịch sử và Địa lí theo chủ đề ở trường tiểu học huyện Nam Trực, tỉnh Nam Định, kết quả cho thấy, đa số giáo viên và học sinh đã được tiếp cận và nhận thức đúng về vai trò, ý nghĩa của việc dạy học Lịch sử và Địa lí theo chủ đề, tuy nhiên việc dạy học Lịch sử và Địa lí theo chủ đề chưa được diễn ra thường xuyên và đạt hiệu quả. Một số giáo viên vẫn còn gặp những khó khăn trong quá trình xây dựng cũng như tổ chức dạy học các chủ đề. Mặt khác, giáo viên chưa thực sự chú ý đến việc rèn luyện kĩ năng, phương pháp học tập để phát triển năng lực và phẩm chất một cách hiệu quả nhất. Chính vì vậy, việc đề xuất một số biện pháp góp phần nâng cao chất lượng dạy học theo chủ đề môn Lịch sử và Địa lí lớp 4 có ý nghĩa rất quan trọng nhằm phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo và gây hứng thú học tập cho học sinh đáp ứng yêu cầu đổi mới trong công tác giáo dục hiện nay.

Tài liệu tham khảo

[1] Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Chương trình Giáo dục phổ thông 2018*, Hà Nội.

[2] Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018), *Chương trình Giáo dục phổ thông môn Lịch sử và Địa lí cấp tiểu học*, Hà Nội.

[3] Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018) *Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo*. Hà Nội.